

LIVIU BOTEZAN (1927-2009)

*„Subsemnatul Botezan Liviu, îl cunosc pe tovarășul profesor David Prodan din anul școlar 1948-1949, când l-am avut profesor la disciplina istorie modernă și contemporană a RPR, eu fiind atunci student în anul II.... După terminarea facultății, fiind oprit aici ca preparator și apoi ca asistent, am putut să-l cunosc și mai îndeaproape... Explicația acestui defect [puțin egoist, n.n.] o găsesc în condițiile materiale și profesionale grele în care a fost nevoit să trăiască și să răzbească pînă la 1945... Cluj, 17 august (VIII) 1957... Liviu Botezan. “**

Am ales deliberat acest fragment din „Referința” citită în dosarul personal al autorului *Supplex*-ului, ca un ipotetic „moto” pentru rămasul bun datorat celui prea timpuriu plecat dintre noi. Pentru că pasajul respectiv dezvăluie elementul privind atât debutul profesional al tânărului studios, manifestat prin reținerea sa la catedra de profil, cât mai ales rememorarea propriului fragment de viață personală, nescutit de avataruri în răstimpul inter- și postbelic.

Provenind dintr-o familie de țărani greco-catolici, cu o modestă stare materială și lipsită de prezența tatălui, decedat de timpuriu, Liviu Botezan a răzbatut dificil în spațiu și timp, prin neostoită trudă, puternică voință de a birui și o conștiință a valorii „științei de carte”, cu care era dotat de la natură și pe care a îmbogățit-o la școala din sat, apoi la celebrul liceu unit „Vasile cel Mare” din Blaj, unde a beneficiat de bursă de merit, dar s-a întreținut continuu prin procedeul foștilor „țipăi” și al meditațiilor cu colegii mai slab pregătiți și originari din familii avute.

După un interludiu datorat consecințelor celui de-Al Doilea Război Mondial și situației grele în care se afla țara, în general, și Transilvania, în special, a reușit să se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj, devenită după aplicarea reformei învățământului din vara 1948, Facultatea de Istorie-Geografie a Universității „Victor Babeș”, aflată într-un efort de edificare a unui concept metodologic total modificat și reticent exersat de către mănunchiul de vechi dascăli supraviețuitori ai „comprimărilor” dictate de rațiuni extra-universitare. Studiosul de confesiune greco-catolică a fost nevoit să suporte și trauma interzicerii Bisericii Unite, în paralel cu acomodarea la exigențele noului sistem de predare și examinare statuat de preceptele materialismului dialectic și istoric. Hărnicia și tenacitatea i-au asigurat celui venit din mediul rural absolvirea merituoasă a celor opt semestre de studiu (1947/1948-1950/1951) și validarea propunerii de a fi păstrat la Catedra de istorie modernă a României în calitate de preparator, ulterior de asistent și lector, până în anul 1966. A deprins treptat, cu migală și răbdare, să-și exerseze și perfecționeze cunoștințele în cadrul seminariilor, prin cele dintâi articole și studii publicate și înmulțite odată cu admiterea la stagiul de „aspirantură” (doctorat) și cu temporara detașarea la Facultatea de istorie-geografie a Institutului pedagogic de la Oradea.

Firea sa mândră și caracterul său deosebit nu i-au îngăduit să admită jocul unor compromisuri dictate de conjunctură, fapt repercutat asupra situației sale profesionale: a fost „recalificat” drept cercetător principal la Institutul de Istorie și obligat să manifeste perseverență în elaborarea tezei de doctorat despre „Relațiile agrare și evoluția agriculturii transilvane între anii 1785-1820”. Conduc de idei personale germinate de interpretarea materialului arhivistic (de ex. *Conscripția Czyrakiană!*), întregul edificiu hermeneutic al lucrării se afla în totală neconcordanță cu opinia conducătorului științific, fapt ce a contribuit atât la tergiversarea apariției disertației sub

formă monografică după dobândirea titlului științific de doctor în istorie (1971), cât mai ales la dispariția conținutului ei sub formă de articole și studii în periodicele de specialitate. Omul Liviu Botezan a fost ajutat să surmonteze atari imprevizibilele stăvile de către familia sa, compusă din soție, Ioana (1934-2004), – istoric și documentarist la Filiala Cluj a Bibliotecii Academiei, semnatară de cărți, articole și studii în perimetrul restituirii bogăției arhivei și a bibliotecii Blajului, – și din cei trei copii care au izbândit în viața lor familială și socială.

În cadrul colectivului preocupat de editarea documentelor revoluției de la 1848 în Transilvania, istoricul L. Botezan a devenit treptat cel mai desăvârșit „exeget”, având în vedere atât experiența obținută la catedră și anii de cercetare de la birou, cât mai ales cunoștințele sale îndeosebi pe tărâmul problematicii agrare în Transilvania mijlocului de secol XIX, validate conjugat odată cu inițierea seriei de opt volume publicate la Editura Academiei Române între anii 1977-2007, toate avându-l drept un indiscutabil coautor de marcă! Pensionarea survenită în 1989 nu a afectat decât pecuniar statutul colegului „hărăzit” acțiunii de repunere în circuitul științific a informației arhivistice privind anul 1848-1849 și acceptat ca dascăl legitim de cei mai tineri din colectiv (I. Bolovan, E. Cosma, S. Mândruț, Varga A.), într-o învăța și deprinde din tainele meșteșugului propovăduit de omul și pedagogul iscusit. Care în anii '80 ai veacului trecut și în cei dintâi de după evenimentele din 1989 își ajuta în deopotrivă măsură semenii, atât cu „povața”, cât mai ades cu „fapta” (împrumuturi financiare generos și durabil acordate!).

Istoricul a zăbovit temeinic asupra câtorva teme de referință în defrișarea trecutului românilor transilvani pe durata secolelor XVIII-XX: problematica agrară între anii 1785-1820 (1961-), aspectele sociale ale revoluției de la 1848 (1965-), viața politică în perioada dualismului austro-ungar și evoluția mișcării naționale autohtone în strânsă relaționare cu cea a sârbilor și slovacilor (1970-), fenomenele sociale desfășurate în timpul Primului Război Mondial (1968-), fără să neglijeze ilustrarea aportului reprezentat în epocă de personalități notabile precum I. M. Moldovan, T. Cipariu, V. Lucaciu etc. A și fost recompensat cu premiul „G. Barițiu” al Academiei Române (1994) pentru restituția documentată a corespondenței primite de către Timotei Cipariu între anii 1805-1887 (București, 1992). A muncit până în ultimele sale clipe de viață, publicând în 2006 rezultatul unui amplu efort de cercetare, cuprins în solida monografie vizând participarea țărânimii locale la revoluția declanșată în primăvara anului 1848 și relația ei intrinsecă cu abolirea iobăgiei. Iar mai recent figurează între coautorii monumentalului *Dicționar al personalităților revoluției de la 1848 în Transilvania* (București, 2008). Pe masa sa de lucru aștepta să fie terminată monografia despre Vasile Lucaciu, iar în fază de ciorne și fișe adăsta proiectul unei ediții de corespondență purtată între reprezentanții mișcărilor naționale ale popoarelor împilate din monarhia dualistă la granița veacurilor XIX și XX, elaborat împreună cu regretatul Mihail P. Dan, specialist în istoria sud-est europeană. Sigur se vor afla învățăcei care să îi continue și desăvârșesc planurile rămase în sertare!

Liviu Botezan, născut la 6 ianuarie 1927, în satul Oroșia, comuna Cuci, județul Mureș, a decedat în Cluj-Napoca, la 15 aprilie 2009, într-o miercuri, la orele 9,30, puțin timp după ce doi apropiați au ținut să-l revadă și să-și ia, astfel, rămas bun pe vecie!

Odihniți-Vă în pace, Doamne Profesor, alături de Doamna Ioana, soți iubitori, cu suflete curate, în fața judecății semenilor și a milei Celui de Sus!

Stelian Mândruț

* Arhiva centrală a Universității „Babeș-Bolyai”, dosar personal David Prodan, f.f.